

Forfatter: Laub, Hardenack Otto Conrad

Titel: BREV TIL: Martensen, Hans Lassen FRA: Laub, Hardenack Otto Conrad (1864-09-30)

Citation: Laub, Hardenack Otto Conrad: "BREV TIL: Martensen, Hans Lassen FRA: Laub, Hardenack Otto Conrad (1864-09-30)", i *Biskop Otto Laubs Levnet - En livsskildring i breve (2. bind)*, Karl Schønbergs Forlag, s. 182. Onlineudgave fra Danmarks Breve: <https://tekster.kb.dk/text/letters-002252230-002-shoot-L0022522300020058.pdf> (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Biskop Otto Laubs Levnet - En livsskildring i breve (2. bind)

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Fra Laub til Martensen
Viborg, 30. September 1864

De har, kjære Biskop Martensen, glædet mig inderligt — — ved den Tale^{*)}, som laa til mig, da jeg kom hjem fra min Visitats. Hvad De har sagt i denne Tale, er sagt ganske ud af mit Hjerte, og De har vidst at faae Alt med, saa at jeg ikke savner det Ringeste, som ved denne Leilighed skulde være sagt, men snarere maa undre mig over, at De har kunnet sige saa Meget paa saa snævert et Rum; men det ligger i, at Alt er paa sin Plads, og at det Hele er anlagt saaledes, at det Enkelte af sig selv maatte finde sin Plads. Det er ikke det ene Fornødne, hvormed De denne Gang har at gjøre, men dog det, uden hvilket Hiint ikke kan komme til sin Ret, sit rette Herredømme i denne Verden, og som Suurdeien gennemtrænge det hele offentlige Liv. Jeg vil indtil videre ansee det for umuligt, at den lærde Skole skulde bukke under for saadanne Angreb som de, der komme fra Tschernings og Grundtvigs Side; men ogsaa som den nu er, forekommer den mig at være meget forqvaklet ved den Indrømmelse, s. 183 som man har gjort — maaskee været nødt til at gjøre — Realisterne. Gid der heri kunde skee en Tilbagegang til det Gamle: non multa, sed multum! thi ogsaa her gjælder det dog, at Eet er det Fornødne, det Øvrige det Tjenende, som maa tillægges eller tages fra, eftersom det er godt for Hiint. Nu er der dog to Herrer, deraf denne Usikkerhed og Mangel paa Grundighed. Man vil maaskee sige, at det, der arbeides for fra Grundtvigs Side, ogsaa er det Humanistiske, det Menneskelige, Aand og ikke en Kundskabsmasse; men naar man, saaledes som han vil, isolerer sig fra Menneskeheden og Historien i det Store, og, forsaavidt man gaaer tilbage til Fortiden, kun holder sig til sit enkelte lille Folks Fortid og Efterladenskab, saa kan man dog aldrig naae det sande Humanistiske, kun et folkeligt Vrængbillede. Thi det maa dog gjælde om et Folk som om det enkelte Menneske, at det kan kun blive ret sig selv, finde sin rette Plads ved at være sammen med Andre og respectere den store Sammenhæng (Ap. Gj. 17, 26), som er given og ikke vilkaarlig kan optænkes. Den rette humanistiske Skole — jeg kan ikke see Andet — maa fremdeles blive Latinskolen. At udstøde det Tydske af vor Dannelse vil vel ikke kunne lykkes; men dersom denne Tids Had til Tydskland kunde føre til, at i vore Latinskoler den tydske Grammatik igjen maatte vige Pladsen for den latinske som det egentlige Grundlag, vilde jeg ansee det for en Vinding, som endog kunde føre til, at de Unge vilde lære Tydsk bedre end nu, og i alt Fald til, at der kom en anden Disciplin, Sikkerhed og Eenhed i Underviisningen. Jeg har aldrig ret kunnet forstaae den Stilling, som Madvig indtager til denne Sag, og som dog vel ikke ganske er ham paatvungen; den hænger vel tildeels sammen s. 184 med, at han kjender saa lidt til, hvad Børn trænge til og kunne rumme, som hans latinske Grammatik tilstrækkelig viser. Mynster var heri, som i Alt, ganske anderledes paa det Rene med sig selv. Og om De, kjære Biskop Martensen, ogsaa vel mener, at der kan være Plads i Latinskolen for noget Mere af Realkundskaber, end der i ældre Tider blev givet, saa er jo dog Deres Betragtningssmaade i det Hele ganske som hans. — — —

De antyder^{*)}, at der tænkes paa at opnaae en Personalunion med Hertugdømmerne. At der endnu kan tænkes herpaa, er mig paafaldende med Hensyn til Stemningen i Tydskland. Men om den kan opnaaes, saa mener jo ogsaa De, at det vilde være et meget tvivlsomt Gode. Jeg har engang meent, at denne Forbindelse efter Omstændighederne vilde være den heldigste Udgang, fordi der saa dog blev et Slags Bolværk mellem os og Tydskland. Men jo mere jeg tænker paa de Forviklinger, som deraf vilde følge, paa Kongens ulykkelige Stilling, som vilde gjøre, at han aldrig blev vor Konge i den Betydning, hvori jeg trænger til en Konge, desto mindre kan jeg ønske, at det maa ende der. Men skee Guds Villie! det er mit eneste Haab, at der er en Højere med i Alt, og at han har Kongernes Hjerter i sin Haand som Vandbække. Paa en skandinavisk Union, alle de Yngres Haab, kan jeg ikke troe. En aandelig Skandinavisme, som den allerede tildeels bestaaer og viser sig i Studentermøderne, kan glæde mig, saalænge den ikke faaer en directe politisk Tendents. I denne Betydning har det altid forekommet mig, som om den lille Danmark rakte Haanden ud mod de to s. 185 større Brødre, der høfligt og koldt toge imod den med en vis Frygt for, at der skulde lægges nogen Betydning i dette Haandtryk. Den maatte ialtfald ganske anderledes forberedes end hidtil er skeet. Og naar det blev til Alvor, vilde da ikke altid Danmark blive den flade, aabne Formuur imod ethvert Angreb paa Skandinavien, aldeles blottet, naar Tydskland ogsaa har faaet en Flaade? Og endnu Eet: skulde den danske Nationalitet gaae op i de to andre? gjælder det dog ikke ogsaa i dette Forhold at blive sig selv? og vilde det være muligt for den Lille iblandt de Større? Jeg synes, Historien, baade for 300 Aar siden og nu iaar, taler imod denne Idee, — hvormed jeg dog ikke vil sige, at Sverrig denne Gang kunde have hjulpet os. Mig synes, det Lykkeligste for os nu maatte være, om vi kunde opnaae en neutral Stilling som Schweitz's eller Hollands, uden Hær og Flaade, uden nogen europæisk Betydning eller Højhed, men derfor ikke uden aandeligt Samqvem med de andre Folk, hvorved da og Sympathier og Slægtskab kunde komme til sin Ret. Men paa en saadan Stilling synes Ingen at tænke. Den er maaskee umulig; den vilde jo ogsaa have sine Farer, — som Alt i Verden. Og hvordan det gaaer, saa skulle vi jo ikke bede om at tages ud af Verden, men om at bevares fra det Onde; og hvad det Onde er, hvad der er os i Sandhed det Bedste, det er der kun Een, som veed. Gid vi maae forstaae ham, naar han vil vise os det! Kunde vi det, os kunde vi enes om at følges ad indenfor de Grændser, han vil sætte os, da kunde endnu Alt blive godt. Men er der Udsigt hertil? Naar de udvortes Forhold ere ordnede, saa ere endnu de indre tilbage; hvorledes vil det gaae med dem? Det er i en vis Henseende heldigt, s. 186 at en Forandring nu er nødvendig, som i længere Tid af altid Flere er erkjendt som ønskelig; men den vil dog ikke kunne opnaaes uden svære Kampe.

Hvor man seer hen i Verden, seer det uroligt ud. De store Bevægelser i Europa, som engang kunde ventes at ville faae Indflydelse paa os og vor Tilstand, ere dog endnu ikke begyndte, og det synes netop nu, som der

arbeides paa at holde dem tilbage, — skjøndt den fransk-italienske Convention jo ogsaa gives den modsatte Betydning. Engang maa det dog bryde løs; men da vil det ikke mere faae Indflydelse paa Forholdene hos os. Eller skulde man ønske, at Sagen maatte tages for igjen? Det er tungt at tænke paa de danske Nordslesvigere, som nu blive indelukkede i Tydskland, og neppe kunne vente, at deres Nationalitet vil blive skaaet. Skal man kun betragte dette som en Prøvetid, og vente paa, at de skulle komme tilbage til Danmark? Det forekommer mig, som om endogsaa Kongen i sit Svar til de nordslesvigske Deputerede har talt om at haabe paa en bedre Tid. Ja, hvem kan Andet end ønske, at det kunde skee ved Begivenhedernes Gang! —

Der er skeet et stort Omsving i den offentlige Retsbevidsthed, eller rettere en fuldstændig Forvirring. Tilforn har der dog været Grundsætninger, hvorom man turde sige, at de maatte gjælde i alle Forhold, om de end paa enkelte Punkter i Anvendelsen kunde svigte; men nu er der Intet mere, hvorpaa man tør stole. Der er noget meget Uhyggeligt ved denne Tilstand, som minder om Matth. 24, 12. De har vel seet et lille Skrift af Zeuthen, hvor han taler om en Dobbeltthed i den danske Politik, en Fastholden ved to Principer paa eengang, den historiske Rets og Nationalitetens; men kan s. 187 man ikke spore denne Dobbeltthed overalt, hvor man seer hen? — — —

I mit Hjem er Alt ved det Gamle. Det bliver efterhaanden mere besværligt stadig at maatte see og huse Fjenden, og det hedder, at Trykket nu skal gjøres føleligere. Hidtil har der ikke været noget særligt at klage over. Gud styre Alt til det Bedste!

Deres hjerteligt hengivne O. Laub.